

VLADIMIR REM (1927-2011)

Za zbogom neumornom istraživaču zavičaja

Katica Čorkalo Jemrić

Obogaćujući život građanstva sklona hrvatskoj umjetnosti, Vladimir Rem je i u najtežim vremenima djelovao u korist hrvatske knjige i nacionalnoga repertoara, izlažući se uhićenju i zatvoru te progonu i prozivci nakon sloma Hrvatskoga proljeća. Znatnu stvaralačku energiju i znanje ulagao je u opće dobro

Ime i djelo Vladimira Rema desetljećima živi na hrvatskoj kazališnoj, književnoj i kulturnoj sceni, posebice u slavonskim gradovima Vinkovcima i Brodu. Nakon studija na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (1952) bio je profesor hrvatskoga jezika i novinar (Sl. Brod, Derventa, Lipovac, Čakovec), a potom slijedi četvrt stoljeća dugo, iznimno plodno vinkovačko razdoblje (1957-1992), gdje je na dužnosti direktora Kazališta (1967-1979), predsjednika Sekcije Društva hrvatskih književnika za Slavoniju i Baranju (od 1981) i kao slobodni umjetnik preuzeo ulogu kreatora i organizatora kazališnoga i književnoga života u gradu i izvan njega. Godine 1992. vraća se u Slavonski Brod nastavljajući još intenzivnije raditi za svoj rodni grad.

Zagovarajući otpočetak baštinske vrijednosti, pokrenuo je časopis (*Glas mladih*), priređivao književne večeri, skupove i tribine (*Petkom u pet do sedam*), uređivao biblioteke (*Baština*, *Brazde*, *Slavonica*, *Brodski pisci*) i surađivao u tridesetak hrvatskih novina i časopisa. Obogaćujući život građanstva sklona hrvatskoj umjetnosti i njezinu kapitalnom nasljeđu, i u najtežim je vremenima djelovao u korist hrvatske knjige i nacionalnoga repertoara, izlažući se uhićenju i zatvoru (1949) te progonu i prozivci nakon sloma Hrvatskoga proljeća. Znatnu stvaralačku energiju i znanje ulagao je u opće dobro, što njegovu radu daje specifičnu težinu i čini ga plodonosnijim utoliko što je i drugima pomagao da izraze svoje potencijale kao glumci i redatelji, suradnici i učenici.

Neumorni istraživač slavonice

Pedesetih i šezdesetih godina bio si, dragi Vlado, suptilan pjesnik ispovjedne naravi, minijaturist pejzažnih i ljubavnih sadržaja, slikar nijansiranih ugođaja u trima zajedničkim i dvjema samostalnim zbirkama (*Lirske minijature*, 1951. i *Umor krvi*, 1964), bio si priređivač antologija hrvatskih pjesnika iz Slavonije (*Zaljubljenici Cibalae*, 1976. i *Slava Panonije*, 1980), gdje si probrao i uknjižio specifičan lirski korpus, opskrbivši ga kronološki usustavljenim uvodnim tekstovima instruktivnih prosudaba i ocjena.

Intenzivno si se koncentrirao i na drugo polje rada, usko povezano s dužnostima u Kazalištu Joze Ivakića u Vinkovcima, započevši skupljati sličice i dokumente iz kazališnoga i glumačkog života onodobne Slavonije i njezine prošlosti (Kazališta u Slavoniji, 1955, Tradicija duga pet decenija, 1968, Skice za portret kazališnoga života u Vinkovcima (1945-1975), 1976, Vinkovačko kazalište na smotrama i festivalima, 1981), gdje izobiljem teatralija nudiš iscrpnu građu za proučavanje razvoja lokalnih kazališta u 20. stoljeću.

Najviše si se, dakako, bavio istraživanjem književne slavonice. Znatiželjan duh s razvijenim smislom za događaje iz svoje suvremenosti, ali i za njihovo uspoređivanje s baštinskim vrijednostima, neprestano si širio obzore interesa, i po područjima i po razdobljima, zahvaćajući sve šire i dublje u prošlost i uspostavljajući mostove prema matičnoj hrvatskoj književnosti, kako bi njome omjerio lokalne pojave i imena, uporno dokazujući da bez njih cjelovite nacionalne književnosti nema i ne može biti. Osim Vinkovaca, ali i prije i poslije njih, Brod je bio tvoja velika autorska ljubav, rodni grad koji si u dušu poznavao i kojemu si se zasnogda vratio, nastavljajući neumorno raditi u njegovu korist. S urođenim nervom kroničara pomno si pratio što se događalo i na širem prostoru, brodskoposavskom, cvelferijskom i vukovarskosrijemskom, uspijevajući u mnogobrojnim feljtonima, ogledima, prikazima i kolumnama biti svjež, zanimljiv i poučan u najboljemu smislu

tih riječi. Zapravo nema važnijega događaja, pojave ili imena o kojima nisi pisao, o mnogima višekratno, citirajući izvore i sintetizirajući istraženo u pouzdane tekstove biografsko-bibliografsko-kulturološke naravi s književnim predznakom. Pišući o dvama svojim gradovima, upućivao si uvijek na šire slavonsko izvorište i zajednički hrvatski nazivnik svih svojih tema, svjedočeći o vjernosti samu sebi i svojem zavičaju. Nepresušna su Ti inspiracija bili slavonski i srijemski književni klasici, Relkovići i Kozarci, Kovačić i Ivakić, Velikanović i Matoš, Cesarić i Tadijanović te Boro Pavlović, braća Bogneri i Mađeri... Daleko bi nas odvelo nabranje imena o kojima si se oglašavao, od klasika do suvremenika, uporno pokazujući živ interes i osobitu sklonost za manje i najmanje zavičajne pisce, pri čemu si primjerom pokazao kako se književnikom biva i pisanjem o drugim književnicima. Upravo s tim povezujemo Tvoju nesebičnu potrebu za duhovnim srodnicima i kolegama. Nikad nisi umanjivao slavu svojoj subraći po peru niti porekao ili prešutio doprinos kojega od njih, što nije proisteklo ni iz samozatajnosti ni iz skromnosti, nego iz želje da sagledaš svoj duhovni i kreativni prostor i odrediš se u njemu i prema njemu, objektivno i s mjerom.

Čovjek koji je mislio drukčije

Književnopovijesni si diskurs osvježio širim kroatističkim temama u knjizi polemičkih zapisa *Ja mislim drukčije* (2000),

dok je bavljenje Tinom urodilo s čak četiri izdanja uspješnice Tin bez vina (1980, 1981, 1985, 1990) i knjigom Pod Tinovim kišobranom (2005). Obje su posebno poglavlje Tvoje ustrajne fascinacije likom i djelom velikoga barda, gdje dopunjuješ i zaokružuješ istraživanje skrovitih putova nesvakidašnje, kontroverzne biografije najvećega hrvatskoga boema, usredotočivši se na njegove usputne boravke u Slavoniji i rijetke napise o njezinim piscima te na literaturu o njemu iz pera Slavonaca, dakle na građu kojom Tin i njegovo djelo na bilo koji način korespondiraju sa Slavonijom i njezinom baštinom. Nadahnut ljubavlju prema pjesniku i njegovoj raskošnoj stvaralačkoj osobnosti, s dubokim si razumijevanjem ponirao u bît njegove sudbinske tragičnosti, ogolivši pred nama nemile činjenice o bolesti i preranim smrtima naših velikana, zbog siromaštva i bijede, progona i sveopće ignorancije društva koje ne mari za svoje umjetnike, od Lisinskog i Vraza do Tina i svih budućih. Skupljeno na jednome mjestu, uspoređeno, komentirano i začinjeno rječitim citatima, cjeloživotno si proučavanje enigme Ujević ugradio u jedinstvenu ujevićianu. Preuzevši misiju populariziranja hrvatske književnosti pronalazio si anegdotalne epizode iz života naših pisaca, umrežavajući ih u rado čitane književnopovijesne preglede, upisane na feljtonističku i esejističku matricu. Vješto balansirajući između dokumentarizma i nadahnuća, između toga

što znaš i što osjećaš, iskazao si se jasnim i prepoznatljivim – Removim književnim pismom.

Napokon si se okrenuo istraživanju vinkovačke i brodske novinske povijesti i nakladništva od početaka do danas (130 godina novinskog izdavaštva u Vinkovcima, 2004, Tragom brodske pisane riječi, 2006), od kultnoga Krajišnika i njemačkih novina do Vinkovačkog lista, od Savremenih pogleda do Posavske Hrvatske i Brodskog lista. Budno prateći kako su novinske publikacije gubile ili stjecale nacionalni predznak ovisno o rodoljubnim profilima svojih urednika i izdavača, sigurnim si autorskim rukopisom ispisivao našu burnu i tešku povijest.

Istančan osjećaj za književnopovijesni i kulturološki detalj usmjeravao Te na pisanje mozaički složena štiva koje sadrži poznavanje ljudi i događaja u relevantnim prilikama i međuodnosima. Mnogobrojna su imena i djela u Tebi našla dosljedna zagovornika, a Slavonija zauvijek stekla ustrajna promicatelja, s razlogom Ti dodjeljujući povelje i priznanja, nagrade i počasti zaslužna građanina. Prepoznavanje i ljubav među vama bili su, kako i treba biti, obostrano zajamčeni, a Tvoje neotradicijski osviješteno djelo uspostavilo je skladan suodnos i duhovnu povezanost starijih naraštaja s mladima, koji su u Domovinskom ratu spoznali vrijednost i ljepotu nasljeđa, odredivši se prema djelu predaka kao sigurnu sidrištu

vlastite opstojnosti. Sada je Tvoje Djelo tu pred nama, kao svjedocima - popisano i opisano, činjenicama potkrijepljeno i provjereno, znanstvenim i stručnim instrumentarijem verificirano u troknjižju Izabrana djela Vladimira Rema (1997) i knjizi Krug oko baštine (2007). S tridesetak izdanja upisuje Te u memoriju i temelje naše književne baštine, gdje će trajno svjedočiti Tebi u prilog i poštediti Te od mogućih nesporazuma, prešućivanja i nijekanja. I zato, dragi Vlado, prijatelju i kolega, neka Ti je zavazda laka gruda slavonskobrodskoga podneblja, a mi ćemo zasvagda pamtiti, ponavljati i sjećati se što si sve učinio za dobro domovine i naše - milujuć bašćinu od pamtivijeka hrvatskim imenom zvanu.